

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Юридичний факультет
Кафедра теорії та історії держави і права

СИЛАБУС
нормативного освітнього компонента

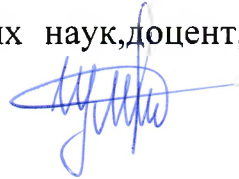
Нормотворча техніка та технологія

підготовки магістра
спеціальності 081 Право
освітньо-професійної програми Право

Луцьк – 2023

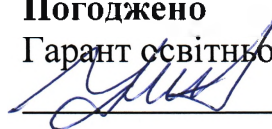
Силабус освітнього компонента «Нормотворча техніка та технологія»
підготовки магістра, галузі знань 08 Право, спеціальності 081 Право», за освітньо-
професійною програмою Право

Розробник: доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії
держави і права **Щирба М.Ю.**

Погоджено

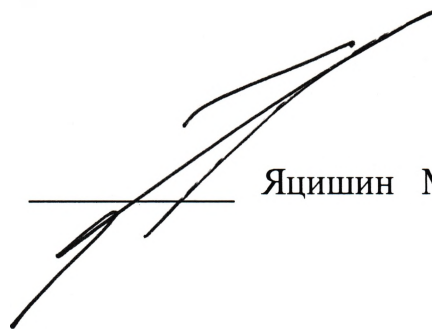
Гарант освітньо-професійної програми:

 (к.ю.н., доц. Фідря Ю. О.)

Силабус освітнього компонента затверджений на засіданні кафедри теорії та історії держави і права

Протокол № 1 від 31 серпня 2023 р.

Завідувач кафедри:

Яцишин М.М., доктор юридичних наук,

професор

I. Опис освітнього компонента

Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
		Нормативний
Денна форма навчання	08 право 081 право Право Магістр	Рік навчання: 1-ий
Кількість годин/кредитів: 120/ 4		Семестр: 1-ий
ІНДЗ: є		Лекції: 20 год.
		Практичні (семінарські): 30 год.
		Самостійна робота: 62 год.
		Консультації: 8 год.
		Форма контролю: екзамен
Мова навчання: українська		

Заочна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
		Нормативний
Заочна форма навчання	08 право 081 право Право Магістр	Рік навчання: 1-ий
Кількість годин/кредитів: 120/ 4		Семестр: 1-ий
ІНДЗ: є		Лекції: 12 год.
		Практичні (семінарські): 14 год.
		Самостійна робота: 80 год.
		Консультації: 14 год.
		Форма контролю: екзамен
Мова навчання: українська		

II. Інформація про викладача

ППП: Щирба Мар'яна Юріївна

Науковий ступінь: доктор юридичних наук

Вчене звання: доцент

Посада: доцент кафедри теорії та історії держави і права

Контактна інформація: shchirba@vnu.edu.ua

Дні занять: <http://94.130.69.82/cgi-bin/timetable.cgi>

Посилання на курс нормативного освітнього компонента на платформі LMS

Moodle: <https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=776>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу

Становлення і розвиток демократичної, соціальної, правової держави і громадянського суспільства в Україні, входження її до міжнародного економічного і правового простору, неможливе без удосконалення нормотворчої та правозастосовної діяльності відповідних державних органів, які мають бути тими ефективними правовими інституціями, діяльність яких направлена на вирішення соціально-правових завдань у державі. Підвищення рівня функціонування правової системи залежить як від удосконалення механізму правового регулювання, так і механізму правозастосовної діяльності, що сприятиме подальшому пошуку шляхів щодо поліпшення механізму захисту прав людини і громадянина, точності переводу нормативних велінь в русло конкретних суб'єктивних прав і юридичних обов'язків.

Актуальним є вивчення нормотворчої техніки як інструменту забезпечення системності законодавства. Знання та правильне застосування засобів, правил і прийомів юридичної техніки дозволяє створювати грамотні, якісно оформлені нормативно-правові та індивідуальні акти. Юридико-технічна досконалість практики регулювання права, рівень оволодіння юридичною технікою всіма суб'єктами права впливає на ефективність юридичного забезпечення і захист невід'ємних прав кожної людини.

2. Пререквізити

- Теорія права
- Основи юридичної клінічної практики
- Конституційне право
- Право Європейського Союзу та Ради Європи
- Основи юридичної техніки

Постреквізити

- Гармонізація законодавства України з європейським та міжнародним правом
- Юридична компаративістика
- Теорія правових актів
- Практика ЄСПЛ в українській правовій традиції
- Проблеми правового регулювання спадкових відносин
- Процесуальне оформлення дій та рішень у кримінальному провадженні

3. Мета і завдання освітнього компонента

Метою нормативного освітнього компонента «Нормотворча техніка та технологія» є оволодіння здобувачами освіти відповідно до європейських стандартів правничої професії теоретичними знаннями про нормотворчість як окремий вид юридичної діяльності, та правозастосування, як особливу форму реалізації права, з використанням попередньо набутих знань з теорії права, та опанування практичними навичками розробки проектів різних видів нормативно-правових актів; поглиблення у здобувачів вищої освіти критичного наукового світогляду, підвищення рівня правової культури, обізнаності щодо сутності практично-прикладного застосування норм права, техніко-юридичних прийомів і засобів та навичок їх використання при роботі з юридичними документами під час здійснення правотворчої, правоінтерпретаційної, правореалізаційної та правозастосовної діяльності.

Досягнення зазначеної мети здійснюється з використанням ресурсів організації правничої діяльності з використанням хмарних технологій (цифрових інструментів GOOGLE (GoogleDrive, GoogleCalendar, GoogleMEET), інформаційних ресурсів (офіційних веб-сайтів Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, центрального юридичного порталу України, онлайн фондів наукових бібліотек України (ім. М. Максимовича, ім. В. І. Вернадського, Національного університету «Києво-Могилянська академія», Національного інституту стратегічних досліджень та ін.), офіційних веб-порталів державних органів та міжнародних (міждержавних) інституцій, а також правових інформаційно-пошукових систем (ActiveLex тощо).

Завдання нормативного освітнього компонента полягає у набутті слухачами поглиблених знань, умінь і навичок щодо укладання нормативно-правових та індивідуальних актів з огляду на їх призначення та види, розумінні сутності нормотворчого процесу й особливостей нормотворчої діяльності органів внутрішніх справ, з'ясуванні головних засобів, прийомів і правил нормотворчої техніки, оволодіння методикою вирішення професійних завдань у сфері створення нормативно-правових актів, формування здатності у письмовій та усній формі правильно оформити нормативно-правові акти-документи.

4. Результати навчання (Компетентності)

У разі успішного завершення курсу нормативного освітнього компонента «Нормотворча техніка та технологія» здобувач освіти зможе реалізовувати такі компетентності:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері права.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК9. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК10. Здатність розробляти проекти та управляти ними.

Спеціальні компетентності:

СК1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.

СК2. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України.

СК3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.

СК5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосовування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції.

СК6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.

СК7. Здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні.

СК9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності.

СК13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією.

СК14. Здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.

СК15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.

Результати навчання:

РН 1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.

РН 2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами.

РН 3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.

РН 4. Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки.

РН 6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.

РН 7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.

РН 8. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності.

РН 9. Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг.

РН 11. Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції.

РН 12. Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу.

РН 16. Брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.

5. Структура освітнього компонента для денної форми навчання

Нормативний освітній компонент «Нормотворча техніка та технологія» складається з двох змістових модулів:

Змістовий модуль 1. Нормотворча техніка як інструмент забезпечення системності законодавства. Техніка правотворчості

Змістовий модуль 2. Засоби вдосконалення законодавства України

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Лабор.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Нормотворча техніка як інструмент забезпечення системності законодавства. Техніка правотворчості						
Тема 1. Методологія нормотворчості. Юридична техніка в структурі теорії права. Юридична техніка і технологія в системі правотворчості	6		2	4		ДС / 2
Тема 2. Нормотворча техніка як інструмент забезпечення системності законодавства: теорія, український та зарубіжний досвід	6			6		
Тема 3. Зміст та мова нормативно-правових актів. Процедура опублікування, порядок та особливості набрання чинності нормативно-правовими актами	11	2	2	6	1	ДБ / 2
Тема 4. Юридичні фікції, аксіоми, презумпції та преюдиції, символи та застереження як специфічні засоби юридичної техніки.	9	2	2	4	1	ДБ, РМГ / 2
Разом за модулем 1	32	4	6	20	2	6
Змістовий модуль 2. Засоби вдосконалення законодавства України						
Тема 5. Система засобів, прийомів і правил формування змісту нормативно-правових та правозастосовних актів та індивідуальних актів	10	2	2	6		ІРС, ДС / 2
Тема 6. Недоліки нормативно-правових актів України, способи боротьби з ними	13	2	4	6	1	ДС, РМГ / 4
Тема 7. Правотворчі та правозастосовні помилки	11	2	2	6	1	ДС / 2
Тема 8. Проблеми нормопроєктування та правозастосування	8	2	2	4		РМГ / 2
Тема 9. Зміст і процедура правової експертизи нормативно-правових актів. Удосконалення правової експертизи НПА:	11	2	2	6	1	ДС / 2

порівняльно-правовий аналіз національного і зарубіжного досвіду (ЄС, держави-учасниці ЄС, США та ін.)						
Тема 10. Правовий моніторинг як необхідна складова законотворчого процесу та засіб вдосконалення нормотворчої діяльності	8	2	2	4		ДБ /2
Тема 11. Правові припущення та інші засоби вдосконалення законодавства України	7	2	4		1	ДС, РМГ / 4
Тема 12. Відомча та локальна нормотворчість	7		2	4	1	ДС / 2;
Тема 13. Техніка тлумачення норм права. Правореалізаційна і правозастосовча техніка	8		2	6		РМГ / 2
Тема 14. Особливості, підготовка, техніка складання й оформлення таємних документів	5	2	2		1	ДС, РМГ / 2
Разом за модулем 2	88	16	24	42	6	24
Види підсумкових робіт						
Модульна контрольна робота 1 та 2						30 *2
ІНДЗ						10
Всього годин/Балів	120	20	30	62	8	100

Методи контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, РМГ – робота в малих групах.

Форма контролю: ІНДЗ – індивідуальне завдання/індивідуальна робота та МКР – модульна контрольна робота.

Структура освітнього компонента для заочної форми навчання

Нормативний освітній компонент «Нормотворча техніка та технологія» складається з двох змістових модулів:

Змістовий модуль 1. Нормотворча техніка як інструмент забезпечення системності законодавства. Техніка правотворчості

Змістовий модуль 2. Засоби вдосконалення законодавства України

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Лабор.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Нормотворча техніка як інструмент забезпечення системності законодавства. Техніка правотворчості						
Тема 1. Методологія нормотворчості. Юридична техніка в структурі теорії права.	6			6		

Юридична техніка і технологія в системі правотворчості						
Тема 2. Нормотворча техніка як інструмент забезпечення системності законодавства: теорія, український та зарубіжний досвід	9	2	2	4	1	ДБ, РМГ / 4,5
Тема 3. Природа нормативно-правових актів. Зміст та мова нормативно-правових актів. Процедура опублікування, порядок та особливості набрання чинності нормативно-правовими актами.	12		2	8	2	ДС / 4,5
Разом за модулем 1	27	2	4	18	3	9
Змістовий модуль 2. Засоби вдосконалення законодавства України						
Тема 4. Система засобів, прийомів і правил формування змісту нормативно-правових, правозастосовних актів та індивідуальних актів	11	2		8	1	
Тема 5. Недоліки нормативно-правових актів України, способи боротьби з ними	16	2	2	10	2	ДБ, СР / 4,5
Тема 6. Правотворчі та правозастосовні помилки	12		2	8	2	ДС / 5
Тема 7. Зміст і процедура правової експертизи нормативно-правових актів. Удосконалення правової експертизи НПА: порівняльно-правовий аналіз національного і зарубіжного досвіду (ЄС, держави-учасниці ЄС, США та ін.)	16	2	2	12		РМГ/4,5
Тема 8. Правовий моніторинг як необхідна складова законотворчого процесу та засіб вдосконалення нормотворчої діяльності	10		2	6	2	ДБ, СР / 4,5
Тема 9. Правові припущення та інші засоби вдосконалення законодавства України	12	2		8	2	
Тема 10. Відомча та локальна нормотворчість	7		2	4	1	ДС, РМГ / 4,5
Тема 11. Особливості підготовки, техніка складання й оформлення таємних документів	9	2		6	1	

Разом за модулем 2	93	10	10	62	11	23
Види підсумкових робіт						
Модульна контрольна робота 1 і 2						30*2
ІНДЗ						8
Всього годин/Балів	120	12	14	80	14	100

Методи контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, СР – самостійна робота.

Форма контролю: ІНДЗ – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти та МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота.

ІНДЗ

Індивідуальне науково-дослідне завдання здобувача: завдання/індивідуальна робота здобувача освіти передбачає підготовку і презентацію ним в рамках практичного заняття та обговорення з колегами проекту нормативно-правового акта.

Індивідуальне науково-дослідне завдання, його зміст, форма задачі та особи-виконавці викладаються на курсі освітнього компонента на платформі LMS Moodle у розділі «Практичний блок».

6. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота є складовою частиною навчального процесу, від якої значною мірою залежить розвиток вмінь та навичок правотворчості, правоінтерпретації та правозастосування майбутнього юриста.

Навчальний матеріал освітнього компонента «Нормотворча техніка та технологія», передбачений для засвоєння здобувачами в процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався під час аудиторних навчальних занять.

Види самостійної роботи:

- самостійна робота під час аудиторних занять;
- позааудиторна самостійна робота;
- самостійна робота під контролем НПП – індивідуальні заняття з НПП, у тому числі із використанням інтернет ресурсів.

Завдання для самостійної роботи розробляються на кожен навчальний рік окремо з урахуванням змін до законодавства. Завдання для самостійної роботи входять до плану практичного заняття кожної теми і доступні для здобувачів освіти на платформі LMS Moodle.

Завдання до самостійної роботи не оцінюються окремо. Контроль засвоєння того навчального матеріалу, який заплановано на самостійне опрацювання здобувачем освіти, здійснюється під час проведення практичних занять, а також під час підсумкового модульного контролю.

Перелік питань для самостійного опрацювання

1. Юридична техніка як чинник ефективності правотворчої, правореалізаційної та правозастосовної діяльності.

2. Визначення понять «юридична техніка», «правотворча техніка», «законодавча техніка», «нормотворча техніка» у нормативно-правових актах, наукових працях, лексикографічних джерелах.
3. Мета юридичної техніки.
4. Види юридичної техніки: правотворча, правореалізаційна, правозастосовна, нормотворча, правотлумачна.
5. Залежність якості нормативно-правових та індивідуальних актів від рівня їх юридико-технічної досконалості.
6. Засоби, прийоми, правила нормотворчої техніки, що використовуються при формуванні змісту правових актів.
7. Правила й засоби структурування відомчих нормативних правових актів.
8. Юридико-технічні критерії точності, чіткості, ясності, логічності, повноти і стислості нормативно-правових та індивідуальних актів.
9. Юридико-технічна досконалість нормативно-правових та індивідуальних актів органів внутрішніх справ.
10. Внутрішня форма відомчих нормативно-правових актів.
11. Характеристика композиційно-структурних вимог до оформлення актів: раціональна структура, поділ на частини, аспекти уніфікації композиційної будови, загальна характеристика реквізитів документів.
12. Вимоги до змісту, розташування й оформлення реквізитів у документах.
13. Загальні правила оформлення основних реквізитів документа: назва документа, заголовок до тексту, текст, адресат, дата, підпис, печатка, грифи погодження й затвердження, резолюції.
14. Реквізити нормативно-правових актів.
15. Реквізити індивідуальних актів.
16. Рубрики нормативно-правових актів.
17. Назви нормативно-правового акта та його окремих структурних частин.
18. Погодження й затвердження відомчих нормативно-правових актів.
19. Поняття правотворчих і правозастосовних помилок.
20. Види правотворчих і правозастосовних помилок.
21. Види помилок, що виникають при написанні нормативно-правових та індивідуальних актів: правові, логічні, фактичні, структурні, синтаксичні, стилістичні, логіко-лінгвістичні та технічні.
22. Аналіз текстів нормативно-правових та індивідуальних актів у аспекті дотримання логічних, структурних, мовностилістичних вимог. Лінгвістичний аналіз текстів нормативно-правових та індивідуальних актів.
23. Редагування текстів відомчих нормативно-правових актів.
24. Посилання як прийом юридичної техніки.
25. Посилання, відсилання як основні засоби фіксування зв'язків між нормативно-правовими актами й окремими нормативно-правовими приписами.
26. Оформлення посилань на інші тексти. Точність і стислість посилань.
27. Порядок цитування правових приписів.
28. Порядок написання чисел, дат, цифр, грошових сум.
29. Види правозастосовних помилок, що виникають при написанні відомчих нормативно-правових актів, та їх усунення.
30. Редагування й усунення помилок у текстах управлінських, адміністративно-правових, кримінально-процесуальних, таємних документів.
31. Поняття цінної інформації, конфіденційних документів.
32. Склад і напрями захисту документної інформації. Загальні вимоги до систематизації документів і формування справ.
33. Система захисту цінної інформації та конфіденційних документів: елементи правового, організаційного, технічного, програмно-математичного захисту інформації.

34. Технологія захисту документаційної інформації: захищений документообіг; обробка документів, які надходять до і виходять з установи; облік і зберігання справ з конфіденційними документами; порядок роботи персоналу з цінною інформацією та конфіденційними документами.

35. Підготовка й техніка складання таємних документів.

36. Вимоги до оформлення таємних документів.

IV. Політика оцінювання

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має за мету перевірку рівня підготовленості здобувачів освіти до виконання конкретної роботи. Поточний контроль реалізується в різних формах, зокрема опитування, дискусія, дебати, робота здобувачів освіти над питаннями, що виносяться на семінарські заняття в малих групах, перевірка результатів виконання індивідуального науково-дослідного завдання на обрану здобувачем із запропонованих НПП тем/проблемних питань нормотворчої техніки (також здобувачу освіти доступна опція самостійного вибору-пропозиції теми за умови попереднього погодження із НПП), контроль засвоєння навчального матеріалу, який заплановано на самостійне опрацювання здобувачем, тощо.

Максимальна кількість балів за поточний контроль з освітнього компонента «Нормотворча техніка та технологія» становить 40 балів.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на його завершальних етапах. Він проводиться у формі модульного контролю та екзамену.

Підсумковий модульний контроль здійснюється після завершення вивчення тем кожного змістового модуля у формі виконання здобувачем освіти модульного контрольного завдання (контрольної роботи) та проводиться поза розкладом згідно з окремим графіком.

Максимальний бал, отриманий за модульні контрольні роботи, становить 60 балів (30 за кожен контрольну роботу).

Оцінка здобувача формується наступним чином:

1) усна або письмова відповідь на проблемне питання / ситуативне завдання (вирішення, презентація, обговорення) – 2(30) бали для здобувачів денної форми навчання та 4,5/5 (32) бали для здобувачів заочної форми навчання;

2) індивідуальне дослідницьке завдання (проект нормативно-правового акта) – 10 балів для здобувачів денної форми навчання та 8 балів для здобувачів заочної форми навчання відповідно;

3) складання 2-ох комплексних модульних контрольних робіт (по 30 кожна) – 60 балів.

Шкала оцінювання роботи здобувачів освіти денної форми навчання на семінарських заняттях при максимальному балі 2:

0-0,5 – незадовільно - питання висвітлені недостатньо, не використано юридичної термінології, більшість тез потребують уточнення, доопрацювання.

0,6-0,9 – задовільно - питання висвітлені поверхнево, використана частково юридична термінологія, зроблені висновки, які потребують деякого уточнення;

1-1,5 – добре – питання висвітлені частково, відповідь охоплює основні аспекти, використана певна кількість термінів, класифікації, зроблені окремі висновки;

1,6-2 – відмінно - питання висвітлені повністю, використана необхідна кількість термінів, класифікації, зроблені конкретні висновки.

Шкала оцінювання роботи здобувачів освіти денної форми навчання на семінарських заняттях при максимальному балі 4:

0-0,9 – незадовільно - питання висвітлені недостатньо, не використано юридичної термінології, більшість тез потребують уточнення, доопрацювання.

1-2,5 – задовільно - питання висвітлені поверхнево, використана частково юридична термінологія, зроблені висновки, які потребують деякого уточнення;

2,6-3,5 – добре – питання висвітлені частково, відповідь охоплює основні аспекти, використана певна кількість термінів, класифікації, зроблені окремі висновки;

3,6 - 4 – відмінно - питання висвітлені повністю, використана необхідна кількість термінів, класифікації, зроблені конкретні висновки.

Шкала оцінювання роботи здобувачів освіти заочної форми навчання на семінарських заняттях при максимальному балі 4,5:

0-1 – незадовільно - питання висвітлені недостатньо, не використано юридичної термінології, більшість тез потребують уточнення, доопрацювання.

2-2,5 – задовільно - питання висвітлені поверхнево, використана частково юридична термінологія, зроблені висновки, які потребують деякого уточнення;

2,6-3,5 – добре – питання висвітлені частково, відповідь охоплює основні аспекти, використана певна кількість термінів, класифікації, зроблені окремі висновки;

3,5-4,5 – відмінно - питання висвітлені повністю, використана необхідна кількість термінів, класифікації, зроблені конкретні висновки.

Шкала оцінювання роботи здобувачів освіти заочної форми навчання на семінарських заняттях при максимальному балі 5:

0-1,5 – незадовільно - питання висвітлені недостатньо, не використано юридичної термінології, більшість тез потребують уточнення, доопрацювання.

1,6-2,5 – задовільно - питання висвітлені поверхнево, використана частково юридична термінологія, зроблені висновки, які потребують деякого уточнення;

2,6-3,5 – добре – питання висвітлені частково, відповідь охоплює основні аспекти, використана певна кількість термінів, класифікації, зроблені окремі висновки;

3,6-5 – відмінно - питання висвітлені повністю, використана необхідна кількість термінів, класифікації, зроблені конкретні висновки.

В особливих ситуаціях робота протягом семестру може бути виконана позааудиторно (дистанційно) в системі дистанційного навчання на платформі LMS Moodle.

Форма підсумкового контролю – екзамен, який проводиться у формі складання здобувачами освіти письмових відповідей на питання обраного білету і подальшою усною відповіддю.

Шкала оцінювання контрольних робіт:

0-8 – незадовільно - питання висвітлені недостатньо, не використано юридичної термінології, окремі тези потребують уточнення, доопрацювання.

9-17 – задовільно - питання висвітлені поверхнево, використана частково юридична термінологія, зроблені висновки, які потребують деякого уточнення;

18-25 – добре – питання висвітлені частково, відповідь охоплює основні аспекти, використана певна кількість термінів, класифікації, зроблені окремі висновки;

26-30 – відмінно - питання висвітлені повністю, використана необхідна кількість термінів, класифікації, зроблені конкретні висновки.

Підсумкова оцінка поточного контролю (денна форма навчання) виводиться шляхом додавання оцінок за семінарські заняття, контрольні роботи, а також балів за результати формальної, неформальної чи інформальної освіти.

Підсумкова оцінка поточного контролю (заочна форма навчання) виводиться шляхом додавання оцінок за семінарські заняття, контрольні роботи, а також балів за результати формальної, неформальної чи інформальної освіти.

Комунікація

1. Основною платформою для комунікації викладача зі здобувачами освіти є Viber-спільнота, яка створюється викладачем та працює протягом навчального семестру/року.

2. Крім того здобувачам освіти доступні тези лекційних занять, форум, додаткові навчально-методичні ресурси, монографії, наукові публікації, презентації на курсі освітнього компонента на платформі дистанційного навчання LMS Moodle за посиланням <https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=776>

3. Індивідуальна консультація надається згідно графіку консультацій на кафедрі теорії та історії держави і права (каб. В-123), або може бути надана здобувачу освіти у телефонному режимі, у формі відповіді на письмовий запит, надісланий на електронну пошту або месенджер викладача.

Політика викладача щодо здобувача освіти

Формуючи лекційний матеріал і практичні завдання, викладач створює умови для найбільш ефективного засвоєння здобувачами освіти знань в рамках пропонованого освітнього компонента. Досягненню відповідної мети слугує, зокрема визначення тих питань, що за рівнем складності можуть бути вивчені студентом в рамках самопідготовки.

При цьому в ході викладення освітнього компонента викладач використовує сучасні наукові методи, спрямовані в тому числі на розвиток у здобувачів освіти критичного мислення і вміння самостійно аналізувати обставини правової реальності та давати їм оцінку з точки зору положень чинного законодавства України і норм міжнародного права.

Відвідування лекційних і практичних занять здобувачем освіти покликане забезпечити отримання ним концентрованих знань, що досягається у тому числі безпосередньою участю в обговоренні відповідної тематики, а також зверненням до викладача із запитаннями з метою конкретизації тих чи інших аспектів предмету розгляду. Поряд із цим, для забезпечення освітнього компонента викладач використовує сучасні технології, зокрема хмарні сервіси і освітні платформи чим створює можливості для самостійного ефективного засвоєння здобувачем освіти пропонованого матеріалу у межах елементів структури освітнього компонента. У зв'язку з цим, якщо інше не встановлено положеннями нормативно-правових документів Університету, здобувач освіти, який пропустив лекційне або практичне заняття, може самостійно опрацювати відповідний матеріал і пройти контроль знань з використанням відповідних електронних сервісів або ж пройти контроль знань на одному з практичних аудиторних занять. Також у разі необхідності здобувач освіти може відвідати консультацію з конкретної теми для заповнення прогалин у знаннях.

Використання здобувачем освіти мобільних телефонів, планшетів та інших гаджетів під час лекційних та практичних занять дозволяється виключно у навчальних цілях. Під час виконання контрольних заходів (контрольних робіт, заліку) використання гаджетів заборонено. У разі порушення цієї заборони робота не буде оцінюватись.

Відпрацювання пропущених занять можливе до початку заліково-екзаменаційної сесії відповідно до графіку чергування викладача, затвердженого на кафедрі теорії та історії держави і права (каб. В-123).

Політика щодо академічної доброчесності

Здобувач освіти зобов'язаний дотримуватись політики академічної доброчесності, що передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Основні засади дотримання академічної доброчесності визначено у Положенні про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки http://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/11/polozhennya_antyplagiat.pdf, а також у Кодексі академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки <http://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/Kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti.pdf>

Порушенням академічної доброчесності вважається:

академічний плагіат - оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

самоплагіат - оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

фабрикація - вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

фальсифікація - свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

списування - виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

обман - надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

хабарництво - надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

необ'єктивне оцінювання - свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти;

надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання;

вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання.

Політика щодо дедлайнів та перескладання

У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми.

Пропущені без поважних причин семінарські заняття перескладаються усно шляхом відповіді на всі питання семінарського заняття або за вказівкою викладача шляхом виконання завдання з переліку для самостійного опрацювання. Семінарське заняття вважається пропущеним без поважних причин, якщо немає документального підтвердження поважної причини відсутності (довідка, повістка тощо). За результатами перездачі виставляється оцінка відповідно до шкали оцінювання роботи здобувача освіти на семінарських заняттях.

Пропущені з поважних причин семінарські заняття перескладаються шляхом підготовки конспекта по темі семінарського заняття з відповідями на всі питання семінарського заняття. За результатами перездачі виставляється оцінка відповідно до шкали оцінювання роботи здобувача освіти на семінарських заняттях.

Пропуски на семінарських заняттях та негативні оцінки можуть бути перездані до початку семінарських занять по наступному модулю або до початку заліково-екзаменаційної сесії, якщо модуль останній в семестрі.

Перездача заліків та екзаменів відбувається відповідно до розкладу заліково-екзаменаційної сесії.

V. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль у формі іспиту здійснюється в усній формі за екзаменаційними білетами, кожен з яких містить по три питання з кожного модуля освітнього компонента, що вивчається.

Екзамен відбувається в період заліково-екзаменаційної сесії, передбаченої навчальним планом, згідно із затвердженим графіком освітнього процесу і розкладом.

Підсумкова семестрова оцінка у випадку складання іспиту визначається як сума поточної семестрової та екзаменаційної оцінок у балах. Зазначена оцінка заноситься до екзаменаційної відомості (відомості обліку поточної та підсумкової роботи аспіранта) та індивідуального навчального плану (залікової книжки) здобувача освіти.

Форма підсумкового контролю – екзамен, проводиться у формі складання здобувачами письмових відповідей на питання обраного білету і подальшою усною відповіддю.

Повторне складання екзамену з освітнього компонента допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан (директор) факультету (інституту).

Екзамен відбувається в період заліково-екзаменаційної сесії, передбаченої навчальним планом, згідно із затвердженим графіком освітнього процесу і розкладом

Питання, що виносяться на екзамен

1. Нормотворчість як форма юридичної діяльності.
2. Види нормотворчості за формами участі в ній держави.
3. Участь громадянського суспільства у правотворчій діяльності.
4. Функції правотворчості органів публічної влади.

5. Поняття, ознаки, зміст та структура концепції нормативно-правового акта.
6. Правова експертиза проектів нормативно-правових актів: поняття, зміст, значення.
7. Правотворчий процес і вимоги до правових актів.
8. Поняття законодавчого процесу та його стадії.
9. Підзаконна правотворчість.
10. Критерії якості законодавства.
11. Основні способи і прийоми формування змісту нормативно-правових актів.
12. Логіка нормативно-правового акта.
13. Логіка формування законопроекту та його правових форм.
14. Зовнішня та внутрішня форма нормативно-правового акта.
15. Правила та система структурної побудови нормативно-правового акта.
16. Реквізитні вимоги до форми нормативно-правових актів.
17. Вимоги до стилю нормативно-правових актів.
18. Юридична мова. Система лінгвістичних засобів.
19. Формалізація та уніфікація засобів вираження при створенні нормативно-правових актів.
20. Юридична термінологія. Класифікація юридичних термінів.
21. Дефініції в праві, їх ознаки та сутність.
22. Поняття, види та функції юридичних конструкцій.
23. Використання юридичних конструкцій при підготовці текстів нормативно-правових актів.
24. Поняття, ознаки та види юридичної презумпції.
25. Поняття, ознаки та класифікація юридичних фікцій.
26. Поняття, види, класифікація юридичних аксіом.
27. Поняття, специфіка та класифікація юридичних преюдицій.
28. Значення юридичних фікцій, аксіом та преюдицій в процесі нормотворчості та правозастосування.
29. Вимоги до використання преюдицій в юридичному процесі.
30. Вплив юридичних застережень на ефективність правового регулювання.
31. Процедура опублікування нормативних актів: національна та практика зарубіжних країн (Польща, Німеччина, Велика Британія).
32. Порядок та особливості набрання чинності нормативно-правовими актами.
33. Стадії нормотворчого процесу органів публічної влади.
34. Проблеми підготовки проекту відомчого нормативно-правового акту.
35. Етапи нормотворчого процесу в органах внутрішніх справ України.
36. Юридична техніка творення та тлумачення нормативно-правових договорів.
37. Проблеми вдосконалення нормативно-правового регулювання вимог до юридичної техніки.

38. Колізії в сфері нормотворення.
39. Термінологічні колізії в нормотворчій діяльності.
40. Юридична техніка нормотворчої діяльності Міністерства внутрішніх справ України.
41. Сучасні концепції оціночних понять у праві.
42. Юридична конструкція в комплексі елементів нормотворчої техніки.
43. Юридична герменевтика як наука і мистецтво тлумачення.
44. Процес тлумачення норм права і його елементи.
45. Техніка тлумачення норм права.
46. Механізм з'ясування змісту правової норми.
47. Роль доктринального тлумачення норм права.
48. Неофіційне тлумачення норм права. Правозастосовне тлумачення норм права.
49. Цільовий (телеологічний) спосіб тлумачення норм права.
50. Юридична техніка правоінтерпретаційних актів.
51. Юридична колізія як правове явище.
52. Причини появи юридичних колізій у законодавстві.
53. Способи попередження, подолання та усунення колізій в законодавстві.
54. Прогалини в праві та законодавстві: види, причини виникнення, способи їх ліквідації.
55. Співвідношення юридичних колізій та конкуренції в праві.
56. Причини виникнення правозастосовних помилок.
57. Правові припущення та інші засоби вдосконалення законодавства України. Техніка складання й оформлення таємних документів.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 – 81	Добре
67– 74	Задовільно
60 – 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті

Бали зарахування результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті

Види наукової та практичної активності здобувача освіти	Кількість балів
Публікація наукової статті в періодичному науковому фаховому виданні	до 20
Публікація тез доповіді у збірнику матеріалів конференції, круглого столу чи іншого наукового заходу	до 10
Виступ із доповіддю на науково-практичній конференції, засіданні круглого столу, симпозіумі тощо	до 10
Участь у Всеукраїнській студентській олімпіаді	до 20
Участь у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт	до 20
Участь у правопросвітницьких заходах	до 5
Проходження курсів, тренінгів, воркшопів та інших видів неформальної освіти в межах тематики освітнього компонента	до 10
Участь в Moot-courts	до 20

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених освітньо-професійною програмою, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню тощо, які передбачені програмою (силабусом) навчальної дисципліни (Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки від 29 червня 2022 року <https://cutt.ly/mwi5lxf8>)

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна

1. Косович В. Напрямок дії нормативно-правових актів у часі: необхідність нормативного визначення. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2023. Випуск 76. С. 3-14. URL:<http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/law/article/view/11789/12155>
2. Жилка А. С., Щирба М. Ю. Редагування текстів відомчих нормативно-правових актів. *Проблеми забезпечення прав і свобод людини: зб. матеріалів VI Міжнар. наук.-практ. конф.* (13 груд. 2019 р.) / Уклад. Л. М. Джурак. Луцьк: Вежа-Друк, 2019. С. 167-169.
3. Онищук І. І. Техніка юридичного письма в нормативно-правових актах: *монографія*. Харків: Право, 2019. 226 с.
4. Погорелова З.О. Проблеми удосконалення законотворчої діяльності. *Науковий вісник УжНУ. Серія: Право*. 2021. Випуск 68. С. 25-29.
5. Про правотворчу діяльність : Проект Закону України № 5707 від 25 червня 2021 р. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1
6. Савчук А. І., Щирба М. Ю. Особливості реалізації права на таємницю про стан здоров'я. *Проблеми забезпечення прав і свобод людини: зб. матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ. конф.* (10 груд. 2022 р.) / Уклад. Л. М. Джурак. Луцьк, 2022. С. 91-93.
7. Щирба М. Ю. Специфіка правового регулювання надання паліативної допомоги в умовах воєнного стану в Україні. *Права людини в період збройних конфліктів: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф.* (18 лист. 2022 р.) Одеса, 2022. С. 448-453.
8. Compilation of Venice commission opinions and reports on law-making procedures and the quality of the law (*) Endorsed by the Venice Commission at its 126th Plenary Session. 19 - 20 March 2021. URL:[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI\(2021\)003-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI(2021)003-e)
9. International humanitarian law-making and new military technologies. Yahli Shereshevsky. *International review of Red Cross*. November 2022. No. 920-921. URL: <https://international-review.icrc.org/articles/international-humanitarian-law-making-and-new-military-technologies-920>
10. Law-making process. URL: https://commission.europa.eu/law/law-making-process_en
11. Techniques in International Law-Making: Extrapolation, Analogy, Form and the Emergence of an International Law of Disaster Relief. URL:<https://academic.oup.com/ejil/article/28/4/1097/4866308>

Додаткова

1. Адаптація правової системи України до права Європейського Союзу: теоретичні та практичні аспекти: *матеріали V Всеукраїнської за міжнародною участю науково-практичної конференції* (м. Полтава, 22 жовтня 2020 року). Полтава, 2020. 223 с. URL:<http://pli.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/Zbirnyk-%D0%9F%D0%AE2020.pdf>
2. Донченко О.І. Особливості і проблеми розвитку правотворчості в сучасних умовах: *монографія* / за заг. ред. д. філос. н., к. ю. н., професора, заслуженого діяча науки і техніки України В.П. Плавича. Одеса : Фенікс, 2018. 348 с.
3. Николина К. В. Процедурні особливості правового моніторингу текстуального виразу права: прагматичний підхід. *Альманах права*. 2019. № 10. С. 198-202.
4. Попова О.В. Місце та роль законодавчої техніки в законотворчості та в правовому регулюванні суспільних відносин «Право, держава та громадське суспільство в умовах сучасного законодавства». *Науково-практична конференція* (м.Одеса 18-19 лютого 2022р). Херсон: Видавництво «Молодий вчений». С. 10-13.

Інтернет-ресурси

1. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL:<http://portal.rada.gov.ua>

2. Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України. URL: <http://kmu.gov.ua>
3. Офіційний веб-сайт Конституційного Суду України. URL: <http://ccu.gov.ua>
4. Офіційний веб-сайт Президента України. URL: <http://president.gov.ua>
5. Вища Рада Юстиції URL: <http://www.vru.gov.ua/>
6. Програма сприяння парламенту України (ПСП II) URL: <http://pdp.org.ua/>
7. Центральний юридичний портал України. URL: <http://studrada.com.ua/libonline>
8. Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. URL: <http://www.library.univ.kiev.ua>
9. Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія». URL: <http://www.library.ukma.edu.ua>
10. Національна академія внутрішніх справ. URL: <http://www.naiu.kiev.ua>
11. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
12. Національна Парламентська бібліотека України. URL: <http://www.nplu.org>
13. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua>
14. Каталог національних бібліотек та інформаційних центрів України URL: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libukr.html>
15. Національна бібліотека Німеччини. URL: http://www.dnb.de/DE/Home/home_node.html
16. Бібліотека Інституту Поглиблених Правничих Студій. Велика Британія. URL: <http://ials.sas.ac.uk/library/eservice/elibrary.htm>
17. Каталог національних бібліотек країн світу URL: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libweb.html>